

Bakalářská práce
Věra Duchovskaja
Filosofie jazyka u V. V. Nalimova
Hodnocení vedoucího práce

Cílem práce bylo vyložit základní myšlenky Nalimova o jazyce, zvláště jeho pravděpodobnostní model jazyka a ideu fungování jazyka jakožto pohybu na sémantickém poli a rozumění jakožto interakci sémantických polí. Základem měla být Nalimovova kniha o pravděpodobnostním modelu jazyka spolu s vybranými články; jako jistý úvod měl posloužit můj tiskem nikdy nepublikovaný text ze začátku osmdesátých let „V labyrintech jazyka s V. V. Nalimovem“. Součástí práce měl být i pokus o získání materiálů k životopisu Nalimova, který by byl příběhem represí vědců a filosofů v sovětském Rusku od dvacátých do osmdesátých let minulého století a současně by byl jistou „intelektuální biografií“ objasňující počátky Nalimovova pojmání jazyka.

Předložená bakalářská práce naplnila tyto cíle jen velmi chabě. Vlastnímu tématu práce – Nalimovově filosofii jazyka – je věnováno jen 17 stránek.

První část – životopis (13 stránek) – se zakládá na Nalimovově částečné autobiografii *Kanatochoděc* (tuto knihu objevila a přivezla V.D.). Tato kapitola sestává z namátkově vybraných, velmi často zcela irelevantních (dokonce zeměpisných), pasáží z autobiografie, které se nespojují do života-příběhu. Dvě návštěvy Prahy (a vůbec „recepce“ Nalimovových myšlenek u nás) jsou zcela odbyty a i to, co se zmiňuje je chybné: Dagmar Lantayová nebyla Nalimovova studentka, byla aspirantkou u prof. Ivachněnka, který ji upozornil na zajímavého myslitele v Moskvě; kopii jednoho Nalimovova textu pak přivezla do Prahy. Druhá cesta nebyla na její pozvání, šlo o účast na mezinárodní transpersonální konferenci. Stačilo se zeptat tehdejších aktérů, v lepším případě pak dohledat chybějící informace (část svého archívu jsem V.D. poskytl na CD, korespondenci má nepochybně paní D. Latayová-Hvalová; zkoumání archívů StB, natož pak KGB, by ovšem patrně překračovalo možnosti bakalářském práce). Promarněná příležitost.

Druhá kapitola (11 stránek) je zcela zbytečná, jsou to jen „poznámky z četby“ Čermákových dějin lingvistiky, stačil jeden odkaz. Nabízela se zde jiná možnost: vyložit Nalimovovo pojetí různých přístupů k jazyku (jak je uvedeno v jeho knihách, zvláště pak jeho knize *Pravděpodobnostní model jazyka*. Na nic z této kapitoly se v dalším nenavazuje.

Třetí kapitola (*Pojem sémantického pole*, 8 stránek) se téměř nedotýká pojmu sémantické pole v lingvistice. Zabývá se nevědomím, mediací, „transpersonálními tématy“ a nesouvisí s vlastním tématem práce. Myslím si, že i je to i časově přehozené: napřed se Nalimov zabýval otázkami jazyka, knihy o vědomí/nevědomí přišla až pak.

Kapitola 4 (*pravděpodobnostní model a bayesovský přístup*, 9 stránek). Hodně povrchní výklad, evidentní neporozumění Bayesově větě, chybná základní terminologie (vchod do systému /vstup, pravděpodobnostní rozmístění /distribuce, rozložení apod.). Je nezbytné rozumět podstatě věci; při samotné přesné formulaci pak lze použít obyčejný trik, například: nejjednodušší bude přidržet se formulace z ... (jakákoli učebnice počtu pravděpodobnosti, nebo výklad z mého strojopisného textu). Ostatně tak se dá nakonec předejít i mnoha dalším

námítkám – prostě vybrat relevantní místa výkladu pravděpodobnostního modelu (tento výběr ůpak ovšem toho hodně sám vypovídá), ocitovat [klidně i rusky s překladem či jen výkladem], propojit (v lepším případě komentovat).

Poslední kapitola (Tvrdé a měkké, 8 stránek) - totéž jako u kapitoly předcházející. Mám značné pochybnosti o to, zda autorka pochopila podstatu „cluster“-analýzy. A dále: uvádí Nalimovův příklad shlukové analýzy u abstraktního malířství; zcela jí uniklo to, co nás kdysi na tom nejvíce překvapilo: že se totiž mezi analyzovanými umělci ocitlo i několik českých malířů, mj. Václav Boštík; jeho ateliér jsem pak s Nalimovem při jeho první cestě společně navštívili a Václav Boštík přišel na Nalimovovu přednášku).

Poslední dvě kapitoly mohou souviset i se spěchem při dokončování práce. Při několika schůzkách jsme se většinou nedostali přes Nalimovův životopis. Upozorňoval jsem na možný problém s počtem pravděpodobnosti a pro tento výklad důležitou Bayesovou větou: podívat se do nějaké hodně elementární učebnice nebo aspoň na jednostránkový výklad s konkrétním příkladem v mém strojopisu.

Literatura: Položky 5 a 6: neuveden zdroj, zavádějící, vypadá jako tiskem publikované texty. Položka 17 – tam přece měly být uvedeny adresy (V.D. objevila základní zdroj – www.biometrica.tomsk.ru - kde jsou články jak Nalimova, tak texty o něm; na internetu toho o mnoho více zřejmě není, jak lze usoudit z patrně nejvydatnějšího ruského souhrnného zdroje, který obsahuje nějakých dvacet tisíc publikací z filosofie, matematiky, fyziky, psychologie... www.ihik.lib.ru).

Celkově je práce dost odbytá, obsahuje množství chyb, nepřesností, popisky k obrázkům jsou posunuté. Nevadily by mně tolik četné odchylky od češtiny, agramatismy..., vadí mně však nelogičnosti vyjadřování a prázdnota mnoha formulací.

Práce je na hranici obhajitelnosti. Mělo by se však přihlédnout k tomu, že téma zřejmě překročilo možnosti bakalářské práce, že patrně chyběl potřebný „background“ jak v lingvistice, tak filosofii jazyka (a naprostých základů počtu pravděpodobnosti). Konečný verdikt by však měl záviset na průběhu obhajoby. Při ní by neměly chybět otázky: co je to sémantické pole (slova) a jak se mění kontextem, tedy otázka po interakci sémantických polí. Další otázka by se mohla týkat „tvrdých a měkkých jazyků“ a jejich vyjadřovacích schopností. Porozumění může prokázat na příkladech. Vlastnímu *pravděpodobnostnímu* modelu bych se vstřícně vyhnul.

Závěrečné hodnocení: 20 kreditů, známka 3.

Jiní Fiala
27/8/2006